

TÜRKİYE'DE SIĞIR YETİŞTİRİCİLİĞİ

Prof. Dr. Salahattin KUMLU

DGRV-Türkiye Temsilciliği

Eğitim Ekibi

Merzifon, 2012

Türkiye'de sığır varlığı ve süt verimi

Sığır varlığı ve süt verimi

- İnek sayısı 4,3 milyon baş, yıllık süt üretimi 12,4 milyon ton ve inek başına süt verimi 2.850 kg dolayındadır (TUIK).
- Kültür ırkı inekler yerli ırk ineklerin 2 katına yakındır.

	İnek (baş)	Süt üretimi (ton)	Süt verimi (kg)
Kültür ırkı	1.626.412	6.309.065	3.880
Melez	1.787.012	4.861.835	2.720
Yerli ırk	948.417	1.247.644	1.320
Toplam	4.361.840	12.418.544	2.850

Türkiye'de kasaplık sığır ve et üretimi

Sığır varlığı ve et verimi

- Kesilen sığır sayısı 1,8 milyon baş dolayındadır ve 2010 yılı ortalama **karkas et verimi 217 kg**'dır.
- TUIK 2007'den itibaren ırklara göre karkas verimini yayınlamamaktadır.
- Kasaplık güç %16 gibi düşük bir seviyede görünmektedir.

(2006 yılı)	Kesilen (baş)	Et üretimi (ton)	Karkas ort. (kg)
Kültür ırkı	425.551	98.917	232
Melez	740.432	150.907	204
Yerli ırk	585.014	90.881	155
Toplam	1.750.997	340.705	195

Sığır istatistikleri

- Ne yazık ki, mevcut veriler ve istatistiklerin ne ölçüde doğru oldukları tartışmalı bir durumdadır.
- Örneğin, kasaplık güç %25-30 seviyelerinde olmalıyken %15-16 seviyesindedir. Bunda kaçak kesimlerin payının ne ölçüde olduğu belirsizdir.
- DSYMB 2012 yılı kayıtlarına göre;
 - Yaklaşık 150 bin soy kütüklü işletmede ortalama inek sayısı 11 baş; ortalama sığır sayısı ise 24 baştır.
 - Soy kütüklü işletmelerde 1,7 milyon baş inek, ön soy kütüklü işletmelerde 2,0 milyon baş olmak üzere **3,7 milyon baş inek** mevcuttur.
 - Soy kütüklü işletmelerde ortalama **süt verimi 5.750 kg** dolayındadır.
 - Kayıtlı sığırlarda **Holstein ırkının payı %90** dolayındadır.

Neden Sığır?

Sığır yetiştirmek akılcı mı?

- İnek başına yılda 3 bin TL dolayında kayıp etmek veya 4 bin TL dolayında kar elde etmek mümkündür.
- Ortalama ayda 750 TL geliri olan bir aile bunu 2-3 inek yetiřtirerek elde edebilir.

İnek başına yıllık gelir ve giderler			
Sığırcılık genel	En az	En çok	Ortalama
Gelir (TL/yıl)	0	10.000	6.000
Gider (TL/yıl)	3.000	6.000	4.000
Kâr (TL/yıl)	-3.000	4.000	2.000

Sığır yetiştirmek akılcı mı?

- İşini düzgün yapan sığır yetiştiricileri kesinlikle kâr eder.
- Süt üreten üreticilerin geliri günlüktür; yılın her günü kasasına para damlar.
- Yılın her günü çalışır, işgücü istihdamı süreklidir, işsizlik sorunu yoktur.
- Aile üyelerinin beslenmesi için sağlıklı ürünler vardır.
- Bahçe, tarla ve meralardan en iyi şekilde yararlanmak mümkündür.
- vd

Nedir Sığır?

Sığır?

- Sütünden, etinden, gübresinden ve işgücünden yararlanılan mükemmel bir çiftlik hayvanı.
- Günde 20 kg süt veren bir inek 100 bebeğin besin maddesi ihtiyacını karşılar. **1 inek = 100 anne**
- Bir inek yılda **kendi canlı ağırlığının;**
 - **10 katı süt,**
 - **20 katı gübre ve**
 - **25 katı sidik üretir.**
 - **10 katı yem kuru maddesi ve**
 - **50 katı su tüketir.**

Yıllık yem ihtiyacı ve maliyeti

- 600 kg ağırlığında ve günde 20 kg süt veren bir ineğin sağlıklı beslenmesi için yıllık yem ihtiyacı ve maliyeti:

Yem cinsi	ton	TL/ton	Maliyet (TL)
Kuru ot	2,5	400	1.000
Mısır silajı	8,0	150	1.200
Süt yemi	2,0	800	1.600
Toplam			3.800

- Günlük **ortalama 10 TL** yem maliyeti

Hangi ırk?

- **En iyi ırk en az sorun yaratan ve en fazla kazanç elde etmenize yardımcı olan ırktır.**
- **Türkiye’de etçi ırklar kârlı değildir.** Bu nedenle Angus, Charolais gibi ırkların sadece özel şartlara sahip işletmelerde yetiştirilmesi önerilir.
- **Esmer mi? Holstein mı? Simmental mi?**

Bu üç ırk arasında çok önemli fark yok. Asıl önemlisi, hayvanın kendisi. Yüksek kazanç elde etmeyi sağlayan her hayvan makbuldür.

İyi bir işletmede

İnek başına brüt kâr?

Tanımlama

- 600 kg canlı ağırlığa sahip
- 6.000 kg/yıl süt veren,
- 4 yıl damızlık olarak sürüde kalan,
- %90 oranında her yıl buzağılayan

Esmer, Holstein veya Simmental bir inekten...

Ürün fiyatları

Gelir kalemleri fiyatları	TL
Süt	0,80
Karkas et (genç)	14,00
Karkas et (yaşlı)	11,00
2 aylık buzağı (baş)	1.150,00
Damızlık inek (baş)	4.600,00
Damızlık gebe düve (baş)	5.100,00
Kasaplık inek (baş)	3.300,00
Damızlık dışı kasaplık düve (baş)	3.500,00
Kasaplık tosun -18 aylık (baş)	4.200,00
Gübre (ton)	10,00

Gelir unsurları

- Gelir içinde en büyük pay sütündür. Diğer gelirler talidir.

Brüt gelir			
	Miktar	TL	%
Süt (kg)	5.800,00	4.640	73
Buzağı (baş)	0,85	980	15
Kasaplık inek (baş)	0,22	730	11
Kuru gübre (ton)	5,00	50	1
Gelir toplamı		6.400	100

Girdi fiyatları

Gider kalemleri	TL
Tohumlama	75,00
Veteriner ve ilaç	250,00
Mısır silajı (kg)	0,12
Yonca kuru otu (kg)	0,25
Saman (kg)	0,15
Kesif yem (kg)	0,80
Ahır maliyeti (TL/inek)	5.000
Makine vd maliyeti (TL/inek)	2.000
İşçi ücreti (TL/ay)	1.100

Değişen gider unsurları

- En büyük gelir kalemi kaba ve kesif yemdir. Otlağa çıkararak kaba yem masraflarını %50 düşürmek mümkündür.

Değişen giderler			
	Miktar	TL	%
Satın alınan düve (baş)	0,25	1.280	22
Kesif yem (ton)	2,0	1.600	31
Kaba yem		1.590	31
Veteriner ve ilaç		250	5
Tohumlama	2,8	210	4
Diğer	0,05	250	5
Toplam		5.190	100

İnek başına brüt kâr

- İyi bir işletmede inek başına yılda elde edilebilecek brüt kar 1.200 TL dolayındadır.
 - Gelir toplamı : 6.400 TL
 - Gider toplamı : 5.200 TL
 - **Brüt kâr : 1.200 TL**

Brüt kâr arttırılabilir mi?

İnek başına brüt kârı arttırmak için...

- İnek başına verim arttırılabilir.
 - Döl verimi düşürülmeden yıllık süt verim ortalaması 6.000 kg'dan 7.000 kg'a çıkarılsa inek başına **brüt kâr %70'nin üzerinde artar.**
- Ürün kalitesi arttırılabilir.
 - «Çiftlik sütü» kalitesinde soğutulmuş sütün fiyatı diğer sütlerden %20 dolayında daha yüksek fiyatla alıcı bulabiliyor. 80 krş/kg yerine süt 95 krş'tan satılsa **brüt kâr %80'nin üzerinde artar.**
- Kayıtlı yetiştiricilik yapılır.
 - Kayıtlı yetiştiricilik yapılarak kamu teşviklerinden yararlanıldığında **inek başına yılda 500-1.000 TL teşvik alınabilir.**

İnek başına brüt kârı arttırmak için...

- **Kaba yem maliyeti azaltılabilir.**
 - Kaliteli mera veya otlaklardan yılda 5-6 ay yararlanılması halinde kaba yemden yılda **en az 500 TL tasarruf edilebilir.**
- **Kaliteli düve yetiştirilebilir.**
 - İşletmenin ihtiyacı olan kaliteli damızlık düveler yetiştirilerek hem sürü yenileme maliyeti azaltılabilir, hem daha sağlıklı ve verimli bir sürü oluşturulabilir ve hem de yüksek fiyatla damızlık düve satılarak gelir arttırılabilir.
 - **Otlağa gitmeyen bir dişi sığırın 24 aylık yaşa kadarki yem maliyeti 2.000 TL dolayındadır.** Otlağa çıkarılması halinde maliyet yarı yarıya düşebilir.

Brüt kârı düşürme sanatı (!)

İnek başına brüt kârı düşürmek...

➤ Kaba yemleri pahalıya mal etmek

- Bugün Türkiye'de
 - 1 kg kuru ot 0,60 TL,
 - 1 kg saman 0,5 TL,
 - 1 kg (paketlenmiş) mısır silajı 0,25 TL'den satılmaktadır.

Bu fiyatlarla yem alıp yılda 6 ton süt veren ineklerini besleyenlerin **yıllık brüt kârı -550 TL**'dir. Yani zarardadır.

➤ Süt soğutulmazsa..

- Süt soğutulmayıp örneğin piyasanın 10 krş/kg altında satılırsa inek başına **yıllık brüt kâr %40** düşer.

İnek başına brüt kârı düşürmek...

- İneklerde buzağılama oranı düşürülürse...
 - Bugün Türkiye’de buzağılama oranı %70 seviyelerinde tahmin edilmektedir. Sürüde mevcut 10 inekten 9’u yerine 7’si buzağılarsa inek başına **yıllık brüt kâr sıfırlanır**.
 - Ayrıca, sürüye katacak kadar dişi damızlık yetiştirme şansı da azalır ve dışarıdan düve alınacağı için maliyet çok yükselir.

Buzağılama oranının etkisi ...

100 başlık bir işletmede buzağılama oranı %70'ten %90'a çıkarıldığında yetiştirilebilir düve sayısı 33'ten 40 başa yükselmekte, dolayısıyla hem daha etkili bir seleksiyonu mümkün kılmakta ve hem de satılabilir düve sayısını 7 baş arttırmaktadır.

Sürü yapısı	Buzağılama oranı		
	%90	%70	Fark
0-2 aylık buzağı	15	12	3
3-12 aylık buzağı-dana	68	56	12
Düve	40	33	7
Tosun (13-18 aylık)	20	17	3
Toplam	243	218	25
Sürüye katılacak damızlık düve	25	25	-
Satılabilir damızlık düve	11	5	6
Kasaplık düve	4	3	1

Net kê

Net kâr

- Çiftçinin net kârını hesaplamak için brüt kârdan aşağıdaki giderlerin çıkarılması gerekir.
 - Amortisman giderleri
 - İşçilik
 - Genel yönetim giderleri
 - Kredi ve faiz giderleri
 - Vergi

Net kâr

- Amortisman giderleri inek başına ortalama 300 TL /yıl olarak kabul edilebilir.
- İşçilik gideri çok önemli! Asgari ücretten yapılacak hesaplamada...
 - İşçi başına 10 inek İşçilik gideri 1.500 TL/inek
 - İşçi başına 20 inek İşçilik gideri 750 TL/inek

Sonuç ve öneriler

Sonuç

- Süt sığırı yetiştiriciliği, gereğince yapılırsa kârlı bir faaliyettir.
- **Kendi yemini üretebilen, aile işgücünü kullanan, kaliteli üretim için çabalayan örgütlü üretici kesinlikle ve de her şartta kâr eder.**
- **Tüm girdilerini dışarıdan alan sanayi tipi büyük yatırımlar kesinlikle çok risklidir. Bu işletmeler mutlaka yıllık kaba yem ihtiyacını karşılamak amacıyla sözleşmeli üretim yaptırmalı ve uygun fiyatla temin etmelidir.**
- **Kalifiye işgücü temini büyük sorundur. Bu, aile işgücü için de geçerlidir. Bilgili ve tecrübeli işgücü kullanılmazsa kârlı üretim sadece bir hayaldir.**

Sonuç

- En önemli gider kalemi kaba ve kesif yemlerdir. **İnekleri tavuk gibi beslemek yerine kaba yemlere ağırlık verilmeli, kaliteli otlak ve mera sağlanmasına çalışılmalıdır.**

Kaliteli, ucuz ve yüksek bir verim,

Uygun fiyatlarla nitelikli girdi temini ve

Uygun fiyatlarla güvenli bir ürün satışı için

yetiştiricilerin örgütlü olması ve örgütlerine sahip çıkması şarttır.

TEŞEKKÜRLER